

PEDAGOGIK OLIY TA'LIMDA DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA TALABALAR KASBIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Teshabayeva Zamira Sobirovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

“Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi va metodikasi”

kafedrası tadqiqotchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada pedagogik oliy ta‘lim tizimida talabalarning kasbiy faolligini rivojlantirishda differensial yondashuvning o‘rni va ahamiyati tahlil etiladi. Differensial ta‘lim asosida o‘quv jarayonini tashkil etishning metodik xususiyatlari, talabalarning individual imkoniyatlarini hisobga olish mexanizmlari hamda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga ta‘siri yoritilgan. Shuningdek, maqolada differensial yondashuv asosida ishlab chiqilgan o‘quv topshiriqlari, loyihaviy faoliyat, mentorlik va reflektiv yondashuv kabi texnologiyalar orqali talabalar kasbiy faolligini oshirish yo‘llari asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: differensial yondashuv, kasbiy faollik, pedagogik ta‘lim, o‘quv jarayoni, kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, individual yondashuv.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimi rivojlanishining asosiy tendensiyalaridan biri – bu shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limni keng joriy etishdir. Yangi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar oliy ta‘lim muassasalaridan nafaqat nazariy bilimlarga ega, balki mustaqil fikrlay oladigan, tashabbuskor va kasbiy faol mutaxassislarni tayyorlashni talab etmoqda.

Bugungi kunda mehnat bozori yuqori darajada moslashuvchan, ijodkor va innovatsion fikrlovchi kadrlarni talab qilmoqda. Shu bois pedagogik oliy ta‘lim tizimida talabalar kasbiy faolligini rivojlantirish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu vazifani samarali amalga oshirishda differensial yondashuv muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Differensial yondashuv ta'lim jarayonini individuallashtirish orqali har bir talabanning shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, uning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Ilmiy manbalar tahlili differensial ta'lim tushunchasining pedagogikada keng o'rganilganligini ko'rsatadi. Ushbu yondashuv talabalarning individual xususiyatlari, qobiliyatlari va o'zlashtirish darajasini hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi.

Differensial ta'limning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- talabalarning individual farqlarini aniqlash;
- ularni ma'lum mezonlar asosida guruhlash;
- o'quv materialini turli darajalarda taqdim etish;
- o'qitish metodlarini moslashtirish.

Mazkur yondashuv nafaqat akademik natijalarni yaxshilash, balki talabalar kasbiy rivojlanishini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Chunki u har bir talabaga o'z imkoniyatlari doirasida rivojlanish imkonini beradi.

Tadqiqot jarayonida differensial yondashuv asosida o'quv jarayonini tashkil etishning quyidagi metodlari qo'llanildi:

- pedagogik kuzatuv;
- talabalarning o'quv faoliyatini tahlil qilish;
- mustaqil ishlarni o'rganish;
- refleksiv tahlil.

Shuningdek, talabalarni o'zlashtirish darajasiga ko'ra aniqlash va ular bilan individual ishlash tizimi ishlab chiqildi. Past o'zlashtiruvchi talabalar bilan ishlashda qo'shimcha mashg'ulotlar, vizual materiallar va bosqichma-bosqich topshiriqlar qo'llanildi.

Tadqiqot natijalari differensial yondashuv asosida tashkil etilgan o'quv jarayonining talabalarning kasbiy faolligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi.

Amaliy tajriba davomida quyidagi metodik texnologiyalar samarali deb topildi:

1. Darajalashtirilgan o'quv topshiriqlari

Talabalar uchun “asosiy”, “kengaytirilgan” va “ijodiy” darajadagi topshiriqlar ishlab chiqildi. Bu esa har bir talabanning bilim darajasiga mos rivojlanishini ta’minladi.

2. Loyihaviy faoliyat

Talabalar kichik guruhlariga ajratilib, pedagogik muammolar bo‘yicha loyihalar ishlab chiqdi. Bu jarayon ularning:

- jamoada ishlash,
- muammoni hal qilish,
- qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirdi.

3. Mentorlik yondashuvi

Talabalarga individual maslahatlar berilib, ularning kasbiy rivojlanish yo‘nalishlari aniqlashtirildi.

4. Refleksiv faoliyat

Talabalar o‘z faoliyatini tahlil qilish orqali o‘z kamchiliklarini anglab, ularni bartaraf etishga intildi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, differensial yondashuv asosida o‘qitilgan talabalar:

- mustaqil fikrlash,
- ijodiy yondashuv,
- kasbiy mas’uliyat kabi sifatlarni yuqori darajada namoyon etdi.

Differensial yondashuv pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. U nafaqat bilim berish, balki talabanning shaxs sifatida rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Mazkur yondashuv orqali:

- ta’lim jarayoni individuallashtiriladi;
- talabanning ichki motivatsiyasi kuchayadi;
- kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasi oshadi.

Shuningdek, differensial ta’lim pedagogdan yuqori darajadagi kasbiy mahorat, psixologik sezgirlik va metodik tayyorgarlikni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, differensial yondashuv asosida tashkil etilgan o‘quv jarayoni talabalar kasbiy faolligini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- o‘quv dasturlarini differensial asosda takomillashtirish;
- individual o‘quv trayektoriyalarini joriy etish;
- innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish;
- talabalarning mustaqil faoliyatini qo‘llab-quvvatlash.

Demak, differensial yondashuv pedagogik oliy ta’lim tizimida raqobatbardosh, faol va ijodkor mutaxassislarni tayyorlashning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi pf-5847-son “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”
2. Арапов А.И. Дифференциация обучения в истории отечественной педагогики и школы. - Новосибирск: нгпу, 2003, - 243 с.
3. Бударный, А.А. Индивидуальный подход в обучении [текст] / А.А. Бударный // советская педагогика, 2005. – №7. – с.18-20.
4. Ishmuhammedov.R Ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent 2008
5. Тешабаева, З.С. (2023). Технологии формирования профессиональной мотивации у будущих воспитателей-педагогов. Qo‘qon universiteti xabarnomasi, 2023. 714-717.
6. Teshabayeva, Z. S. (2021). Professional training of future preschool teachers in the field of contextual learning technologies. Academic research in educational sciences, 2(2), 1360-1367.